

Gruđništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVА 28a
Telefon 67-80
Gruđništvo i uprava
za Slovenijo i slovenski del
Julijanske Kraljevine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

Narod, koji se odreće ma i jedne
stopu krviju i znojem otaca svoga
ili natopljene zemlje nije dosta
jan da se nazivile narodom

DVIJE ZNAČAJNE MANIFESTACIJE

održane su u petak 12. i nedjelju 14. o. m. u Zagrebu. Bio je to početak slovenskih književnika hrvatskim književnicima i početak Bačkih Hrvata, glavnog grada Zagrebu. Jedni su došli sa slovenama, a drugi su zapadni granica, a jedni i drugi su manifestiraju svoju povezanost.

Predsjednik Društva hrvatskih književnika, organizator početka slovenskih književnika Zagrebu, dr. Ilija Jakovljević, je pojeo je u svom pozdravnom govoru u Malom Kazalištu istaknuti rečenicu:

»Metropolu Hrvatsku prima je danas dva draga početka: jedan je s istočne granice Hrvatske, drugi je sa zapadne granice Slovenci. Isti dan dolaze nam književnici hrvatskog slovenskog naroda i naši bački i baranjski Hrvati. Slovenski književnici dolaze, da svojim hrvatskim drugovima vrati posjet, spojen s toliko uglednim sjecanjima, i da pred hrvatskom kulturnom javnošću razotkriva snagu i ljepotu slovenskoga duha, koji je našao tako skidaju između stvaranja slovenskih književnika. Naši i baranjski Hrvati opet dolaze sa svojom pjesmom i svojom narodnom nošnjom, dakle elementarno, koja obilježjuje našu staru narodnu kulturu. Varao bi se, tko bi mislio, da je Zagreb radi ovog dvostrojnog posjetu u neprilici. Oni imaju dvije ruke, dovoljne, da zagradi i jedne i druge, u njegovom sruhu imaju dosta mesta i za naše sunarodnike s naše istočne granice, kao i za naše srodrutinu s naše zapadne granice. Štoviše, ova koincidencija pruža sretan prilika, da se dade začinjati i našem nacionalnom duhu, koji obitava u svim krajevima, u kojima živi hrvatski narod, i da se dade oduša život osjećajući se duhovne vrednote srodnog slovenskog naroda. Primočim, sas kao glasnik slovenske nacije, s kojom nas vežu stare, historijske veze, osnovane na uzajamnim interesima naših nacionalnih prostora i naših narodnih sudbinama.«

Ovalne manifestacije u Zagrebu nijesu nova. Kako sada Hrvati iz Bačke, dolazili su nakon i Hrvati iz Istre Zagrebu u početku. U uskrsnemu broju našeg lista opisao je Josip Sejaljeć jedan takav pokret, kad je godine 1890. — dake točno prije 50 godina — na zemaljsku izložbu došlo je iz Istra u Zagreb 300 istarskih Hrvata da se podstropstvom svojih narodnih poslanika, svećenika i utjecajne poklonke tadašnjem voditelju hrvatskoga naroda, dr. Antu Starčeviću. To nije da kle ništa neobična. Znalačnja je ono centralno položje, s kojim oduvijek sve najznačajnije narodne tortke vuće li u norodnom središtu, iz koja crpe okrijevu i snagu.

Posebno značenje imade danas i početak Slovensaca Zagrebu.

Sloveni su u istarski Hrvatu krajnjim brana Slavenstva na zapadu, koji su u povijesti izdržali načinje bitke za držanje.

U svojoj borbi slovenski je narod imao u historiji uvijek spremnog suborce i čvrstu pozadinu u hrvatskom narodu. Jedan od najizrazitijih dokaza zajedničke narodne suradnje je seljačka buna za Matije Gubera, kad su se hrvatski i slovenski kmeti rame o rane borili za staru pravdu. To je istina jedno od nažalostnijih doba našeg zajedničke starije povijesti, ali i jedno od najdužljih po svom značenju. U noćoj povijesti mnogo je značajnija i dublja suradnja Hrvata i Slovenaca u Istri, Trstu i Goričkoj, odnosno u Julijanskoj Krajini. U najnovijem broju »Savremenika« glasila Društvo Hrvatskih Književnika dr. Ilija Jakovljević posebno je podvlači i kaže: Politika suradnja Hrvata i Slovenaca bila je prije rata živa. U carovinskom vijetu u Boču složno su radili hrvatski zastupnici iz Dalmatinske Hrvatske sa slovenskim zastupnicima iz Kranjsko, Stajerske, Koruške, Istre i Goričke. Oni su, stavljevi, znali saradivati i u istom parlamentarnom klubu. Osobito je živila bila suradnja u Istri, gdje su se naše dvije narodne skupine naše u položaju, da su samo zajedničkom borbom mogle osvajati jednu poziciju za drugom i tako osigurati barem temeljnu pravu hrvatskoga i slovenskoga naroda. Bila je to teška i požrtvovna borba, sva ispunjena idealitetom, i sigurno spada među najveće stranice naše povijesti.

Ta borba nas je tako povezala, da smo postali nerazdruživi priatelji, tuk i više, brâu u sreći i nesreći. Kako su ēste veze među primorskim Slovencima i istarskim Hrvatima najbolje dokazuje i tijekom, da granica među jedinom i drugom prolazi tako blago i jedva osjetljivo, da ju je skoro nemoguce točno zazreti, što kod ostalih hravatsko-slovenskih granica nije slučaj.

Jos jači nas je tako povezala, da smo postali nerazdruživi priatelji, tuk i više, brâu u sreći i nesreći. Kako su ēste veze među primorskim Slovencima i istarskim Hrvatima najbolje dokazuje i tijekom, da granica među jedinom i drugom prolazi tako blago i jedva osjetljivo, da ju je skoro nemoguce točno zazreti, što kod ostalih hravatsko-slovenskih granica nije slučaj.

Ta emigracija je tako povezala, da smo postali nerazdruživi priatelji, tuk i više, brâu u sreći i nesreći. Kako su ēste veze među primorskim Slovencima i istarskim Hrvatima najbolje dokazuje i tijekom, da granica među jedinom i drugom prolazi tako blago i jedva osjetljivo, da ju je skoro nemoguce točno zazreti, što kod ostalih hravatsko-slovenskih granica nije slučaj.

Jos jači nas je tako povezala, da smo postali nerazdruživi priatelji, tuk i više, brâu u sreći i nesreći. Kako su ēste veze među primorskim Slovencima i istarskim Hrvatima najbolje dokazuje i tijekom, da granica među jedinom i drugom prolazi tako blago i jedva osjetljivo, da ju je skoro nemoguce točno zazreti, što kod ostalih hravatsko-slovenskih granica nije slučaj.

Naši i hrvatski književnici, koji su u Zagrebu našli Bački Hrvati, koji su po svom periferijskom položaju podsetjali na našu braću u Istri. Tako nas je razvesela i hrvatska suradnja Hrvata i Slovenaca, koja se manifestirala prigodom početka slovenskih književnika hrvatskima književnicima u Zagrebu i povodom slovenske književnosti našim emigrantskim redovima.

Evolucija u držanju Italije DA LI JE DOŠLO VRIJEME TALIJANSKE ODLUKE?

U cijeloj Evropi, napose u zarađenim taborima, prati se s velikim interesom držanje Italije u vezi s dogadjajima, koji su se prošlih dana odigrali na sjeveru Europe, i koji bi — prema nekim naslučivanjima — mogli biti uvertira u nove još dalekosežnije korake. Sto će i kuda će Italija, a napose: da li je nastupio čas, da i ona odlučnije zahvatiti u sadanju ratni obracun i tako izadje iz rezerve „zatrudnje države?«

To su pitanja, koja interesiraju evropsku političku javnost, a izazivaju, posve naravno, i interese balkanskih država, kao neposrednih talijanskih susjeda.

Odgovor na spomenuta pitanja za sada se još ne može dati, ali se zato može reći da Italija izlazi — prema nekim značinama — iz dosadanje rezerve ne krenula svoje simpatije za Njemačku. Tu evoluciju u talijanskom držanju, što se uzmia kao posljedica njemacke okupacije Danske i Južne Norveške, zabilježili su engleski i francuski istori, a registrirala ju je i naša Stampa. U berlinskim krugovima je takvo držanje Italije odjeknula radosno, što je i razumljivo. Ipak se — čini nam se — još uvijek ne može reći, da su se dogadjaji što se prekine s točice razvili dole, da bi valjalo očekivati njenu neposrednu odluku, da prekine sa svojim sadanjem stanjem „nezaraćene države.«

U nekoliko novinskih fragmentnih vesti prikazat ćemo, kako su se posljednjih dana razvijale stvari, koje se odnose na Italiju i njeno držanje.

»Apsurdno je da talijanski narod ne sudjeluje u promjeni karte Europe!«

Jedan talijanski list — kako se javlja iz Rima — ovako opravdava najnovije držanje Italije:

„U rujnu prošle godine sukob je bio lokaliziran, a Italija se nalazila ne prepremila zbog ratova, koje je vodila u posljednje četiri godine. Zato je njeno držanje bilo određeno držanjem nezavisanog sile. Ali danas je Italija spremna i način našem nacionalnom duhu, koji obitava u svim krajevima, u kojima živi hrvatski narod, i da se dade oduša život osjećajući se duhovne vrednote srodnog slovenskog naroda. Primočim, sas kao glasnik slovenske nacije, s kojom nas vežu stare, historijske veze, osnovane na uzajamnim interesima naših nacionalnih prostora i naših narodnih sudbinama.«

Talijanski je narod spreman — veli »Teverec

Agencija Stefani javlja: »List Teverec vrlo čisto polemljava s »Daily Telegraphom«, koji je objavio vijest iz Rima, da se Talijani plaše rata i da su nezadovoljni politikom svoje vlade. — Ne samo što se — veli »Teverec« — talijanski narod ne boji rata, već on ne smatra smrtnim ratom, kada je jedan od normalnih forma svoje djelatnosti sve tamo od godine 1935. Talijanski je narod spremni i bit će sretan, da zagazi u rat, kada god to budu zahtijevati njegovi interesi.«

Rat može izbiti svakog tjedna...

Direktor lista »Il Telegrafo« Ansaldo odražao je preko radioa i objavio u svom listu predavanje u kojem je medju ostatim rekao, da poslije dogadjaja od prethodne tjedna, danas više nema ni jednoga naroda koji bi se mogao držati izolirano. Ovo je strašan rat, koji je određeno časove i svima onima, koji su vjerovali da će moći ostati po strani.

Varaju se i živ: u iluzijama svih Talijani, koji vjeruju, da će nasa zemlja do kraja moći ostati po strani od konflikta.

Ansaldo je nadalje rekao, da Talijani moraju biti spremni na rat ne samo u materijalnom pogledu.

Rat može izbiti svakoga tjedna i mi Talijani ne smijemo dozvoliti, da nam se desio ono što se desilo norveškom ministru vanjskih poslova Kohtu, koji je istom utjuto, kad se probudio, saznao da je izvrsen napad na njegovu zemlju. Mi Talijani i gradjani velikog imperija ne smijemo dozvoliti da nas jednoga jutra mjesto budilice probudi vojničku trublju. Mi ćemo dati trubni znak i to onome, komu je namijenjen.«

Intimni odnosi između Rima i Berlina

Beogradski »Politik« donosi od svog rimskog dopisnika u svom broju od 14. aprila:

„U jednom, ma da kratkom, pregledu političke situacije Italije ne smije da izostane konstatacija da su odnosi između „nezaraćene“ Italije i zaraćene Njemačke postali mnogo intimniji nego što su bili u početku sadašnjeg rata i da su istovremeno talijanski listovi počeli ponovo da pišu o Francuskoj na način

I zato nas veseli srdačan prijem na koji su u Zagrebu našli Bački Hrvati, koji su po svom periferijskom položaju podsetjali na našu braću u Istri. Tako nas je razvesela i hrvatska suradnja Hrvata i Slovenaca, koja se manifestirala prigodom početka slovenskih književnika hrvatskima književnicima u Zagrebu i povodom slovenske književnosti našim emigrantskim redovima.

Prilikе na Sredozemnom moru i na Balkanu

»Kad je riječ o sati srušnju, eventualno budućem držanju Italije, — veli »Politik« u jednom svom dopisu iz Rima — potrebno je napomenuti da je u Rimu

svakome jasno da će na to držanje utjecati u prvom redu prilike u Sredozemnom moru, kao i u balkansko-podunavskom dijelu Evrope. Zato je razumljivo što rimski štampi posljednjih dana poštuju mnoga mesta situaciju u balkansko-podunavskim zemljama. Najveći odjek imala je vijest u »Giornale d' Italia«, o izlazu jednog visokog vladnog funkcionera Jugoslavije. Drugačije nije moglo ni da bude, jer je izjava, kako su to jednodušno priznali mnogi strani i talijanski novinari, bila sasvim jasna i veoma kategorička. Ta je izjava, govorilo se sroč u krugovima stranih i domaćih novinara, potvrdila još jedan put, da Jugoslavija zna i da će znati što ima da radi u slučaju da dogodaji u Jugoistočnoj Evropi poduđu drugim, tokom i da će ona u tom slučaju zaista pretstavljati jedan od presudnih faktora zbog svoje velike vojne tradicije, kao i zbog svoje sadašnje vojne snage. Savin je dakle razumljivo što pravi stav Beograda neće nikо moći ni u kom slučaju da izgubi iz vida.«

Mobilizacione mjere u Italiji

United Press javlja iz Rima: Sa mjeđunarodne strane se saznaje, da je Mussolini odlučio pozvati pod oružje još pet godišta (1,250.000 ljudi), tako da bi Italija bila dorasla svakom razvoju rata. Držal se da će radi u pozivu pod oružje 1908. i 1914. Upućeni krugovi države, da se ovdje radi samo o uvodu u daljnje mobilizacione mjere. U četvrtak na večer su po svima ulicama Rima izvezeni plakati, u kojima se pozivaju mlađi ljudi, naročito pripadnici tehničkih profesija, da se dobровoljno lave za službu u ratnoj mornarici.

Koncentracija flote kod Dodekanesa

U rimskim diplomatskim krugovima tvrdi se da je Italija istovremeno s njemačkom akcijom u Skandinaviji, u potpunoj tiskini izvršila koncentraciju svoje ratne mornarice kod Dodekaneskih otoka.

U savezničkim krugovima odbijaju da zauzmu stav prema ovim tvrdnjama. S velikom pažnjom prati se držanje Italije, ali se ističe, da još ne treba smatrati da je Mussolini odlučio ući u rat na strani Njemačke. Vjeruje se, doduše, da je briži uspjeh Njemačaca u Skandinaviji na pravilni utisak na Dučea, ali još nije sigurno da li možda neće imati suprotni učinak. Pored toga, goji se nuda da će talijanska kraljevska porodica, da je u eventualnoj Vatikanu, uticati da Italija ne udje u rat.

Mine na ulazu u Jadran

Kako se iz Rima potvrđuje, talijanska ratna mornarica počela je polagati mine na jugu Jadranskog mora, t. j. između Barla i Brindisia s jedne, te Valone i Drača s druge strane.

KULTURNE VEZE S ITALIJOM

Pod naslovom »Kultурне veze s Italijom« časopis »Ravnopravnost« (Beograd) piše:

»Nakon potpisivanja političkoga sporazuma u Beogradu poboljšali su i ekonomski i kulturni odnosi između Jugoslavije i Italije. U posljednje vrijeme Italija naročito nastoji da naš narod što bolje upozna sa svojom kulturom. Odatle osnivanje instituta za talijansku kulturu u Beogradu, Zagrebu i Ljubljani. Na taj nam se način otvara mogućnost da se upoznamo s bogatstvom talijanske kulture i da bliže pratimo razvoj kulturnih i političkih prilika u Italiji. U Jugoslaviju naime već stizu u sve većem broju talijanske publikacije, knjige i časopisi.«

I naši kulturni radnici i izdavači trebali bi iskoristiti priliku, koja im se pruža, da proučirem izmjene kulturnih dobara i Italijom. Italija bi mogla da bude dobro tržište za našu knjigu, naročito egzistira npr. u držanju merodavnih rimskih faktora. Uostalom u Londonu se sa odlučnim pouzdanjem gleda u susret talijanskim odlukama pa ma kakove one bile.

Članak Garvina, koji je dugo vremena bio jedan od najistaknutijih prijatelja Italije, i kojem je u »Observeru« opominje Mussoliniju da će demokracije i u ovom ratu dokazati svoju punu sposobnost, i da Italija onakova kakova danas egzistira npr. ne bi stojala da zapadne sile nisu pobijedile u svjetskom ratu, smatra se kao najbolji odraz raspoloženja koje danas prevladava prema Italiji u londonskim političkim krugovima.

KRADJA DRVA I PIJEŠKA

Maričana — Jednoga dana vraćajući se iz Vodnjana kući namjerilo se Miho Četinja na Ivo Rupenu i Nekoga Gonana, koji su vozili puna kola drva. Četinja su se drva učinila poznatima, jer su bila sasvim iste vrsti kao i ona, što ih je on nedavno sjekao u svojoj šumi. Požurio se zato u svoju šumu, da vidi, jesu li njegove drva još tamno, no drva više nije bilo, nego su tragovi kola isli ravno onim putem kuda i kola Gonana i Rupene. Četinja se pozurio u Maričanu da stvar prijaviti karabinerima. Karabineri su poduzeli izvide i ustanovili da je Rupena zajedno sa Zvanom Metlicom drva ukrao, a Gonana najmio, da mu ih odvezde kući. Gonan siromah nije ni slušao — tako bar kaže — da vozi ukradena drva.

*

Barban — Anton Bragić već je dugi niz godina oscoši cestari i polaze veliku pažnju na to, da ceste u njegovom rangu budu uređene. U tu svrhu drži ujek na sklađistu kraj svoje kuće stanovitu hrpu kamena tučenca i pijsaka. Prije kraljevog vremena opazio je, da mu je kup pijsak nenađano splasnuo. Traži simo, traži tamo ustanovio je da mu taj pijsak nije otpušnju vjetar, u što on uostalom nije nikada ni vjerovao, nego da ga je jedne noći odvezao Josip Oračić, kome je sada ravno 68 godina, što ga medutin nije smetalo, da u dva tri navrata odvucu puno tačke pijsaka. Obziron na starost oproštena mu je kazna od 8 mjeseci, koliko je zbog te kradbe bio osudjen, ali će 400 lira gobe ipak morati platiti.

ODFUSVI DELAVEC IZ VECIJH INDUSTRIJSKIH PODJETIJ

Trst, aprila 1940. Po grozni nesreći, ki se je pripetila v rudniku pri Raši, je ravnateljstvo odustopilo okoli 1500 delavec, po večini domaćine iz bližnjih krajev, to pa zaradi tega, ker se odsele morajo v jami držati predpisov za varnost delavecev, katero so dosegli zanemarjali. Zato pa ne more več toliko ljudi delati v rudniku.

Tudi v Trstu, in sicer v novi rafineriji mineralnega olja pri Zavljah »Aqualas« so začeli v velikem odpuščati slovenske delavece, ker niso vpisani v fašistični stranki.

ZAPRTA TRGOVINA

Trst. — Dne 8. aprila t. l. so artilirali slovenskega trgovca v Trstu Rudolfa Bivedove obenem z nekim Luigijem Samuelem. Očitalo si jima, da so poskrili večjo količino mla in ga niso hoteli prodajati strankam. Toda že tri dni pozneje sta bila oba oproščena in izpuščena, ker nista zakrivala nobenega prestopka proti zakonu. Kljub temu je oblast zaprla Bledovčeve trgovino za mesec dni.

PREFEKAT U PAZINU

Pazin — Pulijski prefekt došao je u Pazin zajedno s federalnim tajnikom da pregleda radove u nekadašnjem konviktu »Fabio Filzi«, u kome će se od sada smestiti siročadi poginulih rudara u Krapunu. Ti bi radovi imali biti gotovi do konca ovog mjeseca.

PAZINSKI DJACI PROTESTIRAJU PROTIV GEOGRAFSKE KARTE U ILLUSTRATIONU

Pazin — Povodom objavljanja pozname geografske carte, koju je donio pariški »Illustration«, a o kojoj je bilo govorovo u posljednjem broju našega lista, održali su djaci pazinske gimnazije protestnu skupštinu, nakon koje su prošli po gradskim ulicama pjevajući patriotične pjesme. O toj je karti kako je poznato trščanski Piccolo napisao seriju od 12 članaka.

PROPAGANDA ZA OPATIJU

Opatica — Turistička revija »Le Tre Venezie«, koja izlazi v Padovi donijela je veliki članak s mnogo slik na Opatici i proljeće u njoj. Uopće se za Opaticu u posljednje vrijeme po talijanskim listovima pravi velika propaganda, pogotovo otako su turisti iz sjevernih krajeva, zglob rata, sasvim izostali.

SABIRANJE ŽELJEZA

Pula — Sve fašističke organizacije dobile su načok, da sve staro željezo, koje može biti članova u kući ili oko njega, posjeduje, pred a u zato odredjene prostorije fašističkih organizacija. Željezne ograde se moraju skinuti, a umjetno njih imaju se postaviti ograde iz betona ili kamena. Računa se, da će se taj način za najkraće vrijeme skupiti najmanje milijun tona staroga željeza. Žica, koja je do sada okruživala puljske perivoje skinuta je i odnesena u magazine.

UHVACEN PROVALNIK

Labin — U posljednjem smo broju javili o pravili izvršenju u kući rudara Tenčića, kojom su mu prilikom odnijeli nepoznati provalnici 300 lira gotovog novca, sunke i slanine. Sada je uhvaćen jedan od dva provalnika. To je neki Kalcina Antun iz Grožnjana.

POSLANICA TRŠČANSKOGA BISKUPA

Trščanski biskup Santin izdoo je uobitelj biskupsku poslanicu koja se čita u svim crkvama biskupije. Poslanica je i ove godine stampana na tri jezika: talijanskem slovenskom i hrvatskom.

IZ RODNOGA KRAJA

NOVA CESTA IZ TRSTA UPULU

Pitanje dobrih cesta bilo je u Istri odvijelo dosta bolno, tako su svij predložili zato, bili tu. Žembla je upravo ko stvorena da po njoj vode dobre ceste, jer kamena ima na pretek, pa nije trebalo drugo nego povodati ga, utvrditi temelje ceste, izravnati kamene i zasuti ih tunelencem i komunikacije bi bile. Neposredno prije rata austrijske su vlasti, obziru na važnost istarskog poluočota za tadašnju austrijsku polovinu, potekli pitanju komunikacija posvećivati sve veće pažnju. Tu je konačno bila glavna izvozna luka monarhije, Trst, te glavna ratna luka nezgodna Pula, koja je trebalo povezati s strateškim i trgovackim velenama. Glavne ceste Trst-Pula, Rijeka-Pula in Rijeka-Pazin-Poreč, tako nisu stopostotno odgovarale savremenim komunikacionim zahtjevima, ipak su za tadašnje prilikle bile na visini. Teže je bilo da drugim manje važnim cestama, koje su spajale pojedina mesta, unutar naselja. Tamo su veze bile neprirođene i nemoguće. Da samo spomenemo slučaj Krtinga i Svetoga Lovreča, Pazenskičkoga. Tko je itio iči Krtinge u Sveti Lovreč, morao je preko Baderne, Novigrada, Portoroča, Strunjana, Brtonigle, Novigrada porečke, skor nepresto, uži uži, kroz bogate i plodne krajeve, prepune vinograda i maslinika. Od Poreča skreće na Zbandaj, odatle na Sveti Lovreč i u Limski Dragu, pa uži kroz prekrasni fjord, do Šćedrine, a odanje na Bale, preko Vodnjana u Pulu.

Cesta se gradila dvije godine i sada je u glavnom gotova. Cesta je gradjena po najmodernejšim principima cestogradnje, izbjegnuti su gdje je to god bilo moguće nepotrebni zavoji, usponi i spusti, tako da će se na njoj moći poći mnogo veća brzina vozila, nego na dosadašnjoj cesti Trst-Pula, na kojoj je bilo ga kroz prekrasni fjord, do Šćedrine, a odanje na Bale, preko Vodnjana u Pulu.

Cesta se gradila dvije godine i sada je u glavnom gotova. Cesta je gradjena po najmodernejšim principima cestogradnje, izbjegnuti su gdje je to god bilo moguće nepotrebni zavoji, usponi i spusti, tako da će se na njoj moći poći mnogo veća brzina vozila, nego na dosadašnjoj cesti Trst-Pula, na kojoj je bilo ga kroz prekrasni fjord, do Šćedrine, a odanje na Bale, preko Vodnjana u Pulu.

Cesta se gradila dvije godine i sada je u glavnom gotova. Cesta je gradjena po najmodernejšim principima cestogradnje, izbjegnuti su gdje je to god bilo moguće nepotrebni zavoji, usponi i spusti, tako da će se na njoj moći poći mnogo veća brzina vozila, nego na dosadašnjoj cesti Trst-Pula, na kojoj je bilo ga kroz prekrasni fjord, do Šćedrine, a odanje na Bale, preko Vodnjana u Pulu.

Raški premog bodo uporabili za kok

Te danu s v plinarni v Padovi preiskušili raskri prenog, če je mogoče iz njega napraviti kok. Kakor je znao, delajo kok iz visokovrednih vrst premoga. Za kok torej ni pripraviti tri puta duži put nego bi ga napravio, da je cesta isla izravno iz Krtinge u Sveti Lovreč, tek nekoliko kilometra daleko. Iсти je slučaj bio i s Svetim Lovrečem, iz katere se je u Poreč islo preko Baderne, umjetno, da se je preseklo put na Zbandaju. Tuk pred ratom i te su se neprirođnosti poteče ispravljati, pa je cesta Sveti Lovreč-Zbandaj-Poreč bila skor na po

prenoga, ki ga pridobiva na svojem teritoriju, proizvaja tudi bencin. Po dolgi poskusi se je posrečilo napraviti kok iz raškega premoga dobro kvalitetu koka, ki le v malem zaostaja za tuljim. Pomembno je, da premog iz Sardinije (Sulcis in Bacu Abis) ni dal bog več koko dobiti rezultativ. Sedaj delajo na tem, da bodo raški premog uporabljali za izdelovanje koka. Na mestu raškega premoga pa bodo uporabljali lignit in ostale vrste premoga.

ISTARSKI KREMEN

Velike naslage istarskog kremena, koje se poput krhkih rebara prostirježe iz okolice Svetog Vicenta, na sve strane, daju danas dnevne zarade za 400–500 radnika. Mnoge se u posljednje vrijeme, i eri autarhije, govorio o istarskom kremenu, pa ga se znanstveno ispituju, jer je istarski kremen sasvim drukčij nego drugi kremeni koji se kupaju v Belgiji, Francuski i Italiji. Tamo je kremen znamen i tako ga se kopa, dočim je kod nas sitan i pleskovit. Belgijski i francuski, pa i talijanski kremeni, koj se kopa u okolici Pise, nalazi se sasvim na površini zemlje, te ne treba drugo nego da ga se lopatama natovari i odvodi. Kod nas u Istri treba ga kopati podzemljom v priličnim dubinama, što iziskuje mnogo truda i troška. Posebna komisija istražuje kemičke sastavine tog našeg kremena, s namjerom, da ga se uz eventualnu primjenu drugog kojeg kemičkog elementa iskoristi za druge in-

dustrijske svrhe, osim za tvornice stakla, kako bi posao o iskapanju bio še rentabilniji.

Sada se u Istri iskopa godišnje oko 45 tisuća tona kremena pijsaka, a računa se, da se postopeč naslage neće iscrpiti še barem 25–30 godina, tako da neke tvornice već snjuju o tome, kako bi svoje uređaje prenijele na lice mesta, da izbjegnu troškovima prevoza i prevarivanja.

Kako vidimo mnogi krajevi u Istri, koji su nekad bili pusti, neplodni i krševiti sada su odjednom postali industrijski područjem. Razna industrijska poduzeća sklopila su s pojedincim vlasnicima tih terena ugovore prema kojima se na 10 godina osigurala pravo iskapanja i iskoristavanja istih. Istarski se kremen mnogo izvozi u inozemstvo, a u posljednje vrijeme i potražnja nesto veća, tako da mu je zbog toga i cijena porasla za 20 lira po toni.

POMANJKANJE KONJ NA PIVKI

Št. Peter na Krasu, aprila 1940. (**) Kak tako se na se ni zgodi prije naši sedaj, namreč, da bi ostali naši kmetje spomladi brez konj! Nemaden in izreden dvig cen konjega, naj pri tem pripomimo, da je neki kmet prodal par res lepih konji za 14.000 hr (Stirinjak tisoč hr) — in veliko površjanju po njih, vse te je maresko napotilo, da je konj, ki jih je sicer

zavreževal za svojo domačo uporabo, pro-

ZATVORENI DUČANI

Kanfanar — Po naredjenju prenika puljskoga затvoren je na tri dana dučan ovdužnog trgovca Miliotića, jer je ustavljeno da je njegovem nemarosu u dučanu ponestalo nekoliko vrsta prijevo potrebnih živčnih namirnic.

*

Piran — U Svetoj Luciji kod Pirana затvoren je na tri dana dučan Ane Žudić, jer je obično ulje prodavala kao finu vrst.

RODJENI I UMRLI NA RIJEKI

Rijeka — 10 travnja rođen su na Rijeci: Nives Matovićević, kći Stjepana i Mercedes rođenje Percat — Rita Bohun kći Josipa i Josipe rođ. Koren — Oskar Šuperina sin Franje i Vazmislave Miculinić — Beatriča Terzić — Brčić kći Vladimira i Nore rođ. Hoberth.

Umrl: Antonija Sušanj — Ignac Krieger — Robert Francetić — Anton Višić i Marijan Host.

D R O B I Z

— Trst. — Pri zidarskih delih se je v Koloniji smrtno ponesrečil delavec Lovrenc Primožič.

— Gorica. — V Krasnem pri Kojškem je te dni praznoval či in zdrav svojo osemdesetletnico Josip Mavrič. Slavljenec je znani po vseh Bridih, ker je takoj po volji mnogo pripomogel za obnovo opuščenih krajev.

— Trst. — Ker so prodajali blago po višji cenah kakor so predpisane je bilo kaznovanih z denarnimi kaznami od 100 do 300 litov veliko trgovcem med njimi Tomaz Kocijan, trgovec z lesom, Ida Birska trgovka z mešanim blagom in Josip Kač, mesar.

— Trst. — Pri Sv. Soboti so zasumlili tri kraljevje premoga, ki so to delo opravljali že precev casa. Premog so potem prodajali po 30 do 35 cent kg raznim trgovcem. Karabineri so na podlagi izpostavljenosti na sled še ostalim in tako se bo moral deseterica zagovarjati pred sodniki. Pri plavžih v Skedenju so že delce casa opazili, da delavec udružuje razne kovine. Sedaj so štiri delavec zasumlili in jih odvedli v zapor.

— Koper. — Pri vrati drogerije Deppinger so našli na teh triplu neznanca. Pri triplu so našli revolver in domnevajo, da se mu je iz neznanega vzroka sprožil trkovci. Karabineri so na podlagi identificirali triplu. Gre za Leopolda Cetina, vodčo v dnevna otrokoma. Oblasti raziskujejo, kako je prisluško do umora ali do nesreče.

— Gorica. — Prve dne aprila je običajno tajnik fašistične stranke Mutti in dal Števila navodila, tako da se zgradite povsod fašistički domovi ter prav tako tudi v Gorici. Potrgoval se je za pospešitev del kobaridske in bovske elektrarne in za novo gorisko bohniščico.

— Postojna. — Pred tržaškim sodiščem se je moral zagovarjati neki Ivan Brotto zaradi poskusa posilstva Pavline Severine iz Šmilje pri Postojni, kar se je zgodilo že l. 1935. Proces se je vršil pri zaprtih vrati v Brotto je bil obsojen na eno leto in 6 mesecov zapora.

— Trst. — Pred sodiščem je bilo obsojenih 14 žitopacev, ki so razpečevali heroin. Peter Odone in Marcel Bolko sta dobila po eno leto in 4 meseca zapora, ter 5100 lit. den. kazni. Kubat Miloš je bil obsojen na eno leto in šest mesecov zapora, ter 8.000 lit. den. kazni. Bučer Anton, Petar Jurij, Josip Sancin so dobili po eno leto zapora in 4570 lit. den. kazni. Pticoli Ivan pa na eno leto zapora in 2312 lit. den. kazni.

Stara granata zahtevala dve žrtvi

Opatje selo, aprila 1940. — Prav da ne poneha grozne nesreče s strelovim ki je ostalo v zemlji že celih 20 in še več let. Clovek bi mislil, da je davno ni niti koščka železa v tej dvakrat iznemčeni zemlji, pa vendar dan na dan kopijoče cerkev ljudi po nekdanjih bojiščih in stoljih za granatami. Oblasti so izdale razne omrežjene ukrepe in dolole strogje kazni, a kaj vse to pomaga, ko je za Številne brezposelne izdeli zaslukel in povrh te je danes v Italiji železo zelo dragocena kovina, kateri raste cena z dneva v dan. Po našlih krajevih iteželo staro železo kot da bi šlo za zlat! Zaradi tega ni nič cudnega, če se vrstijo neprehopane brezprestanka nesreće za nesreće. To pot moramo zopet zabeležiti veliko nesreće, ki se je zgodila v Opatjem selu. Pri Krejnenku v bližini Jamelj sta iskala staro železo 29-letni Ladislav Devetala in Franc Marušič, star 20 let. Nasla sta veliko granato 380 mm kalibra, in jo hotela odpri. Nastala je eksplozija, ki je ubila oba. Dogodek je napravil zelo mučen včas.

Dvesto revežev pogoščenih

Idrija, april 1940. (***). Ena izmed zadnjih Številki našega lista je prinesla vest o fragični smrti trgovca J. Gilice, ki ga je vsa Idrija spremljala na njegov zadni pot. Pokojnikova voda se je na veliko soboto oddolžila nesvojemu spomnini na način, da je v hotelu Didič priredila obed za 200 idrijskih revežev. Zidani je namreč, da je bil pokojnik zelo blag človek in potrebnim res naklonjen, zato je v potrebnih delih zadržal vse priznajene.

Senik v plamenu

Gorica, aprila 1940. — V nedeljo dne 14. t. m. zvečer je pričelo nemadoma goreti v seniku, ki je last Josipa Bereta, domači v Dornbergu. V seniku je bilo poleg velike količine krmne prece gospodarskega orodja v lesu. Ozeni je vse krmne unitev. Poklicali so gasilce iz Gorice, ki so po omeljih in tako obvarovali hiše v bližini. Gasilci so imeli dela skozi celo noč in šele proti jutru je bil požar pozaken. Skodo cenijo na 20.000 hr.

POLITIČKE BILJEŠKE**JUGOSLAVIJA PREMA DOGADJAJIMA U SKANDINAVIJI**

Izjava „visoke jugoslavenske ličnost“ dopisniku „Giornale d’Italia“

„Giornale d’Italia“ donio je u svomiti na balkanskoj pozornici jugoslavenska broju od 12. o. m. izjavu „vjedne visoke vlada ne će biti ipak iznenadjena, jer je jugoslavenske ličnosti. U toj se izjavi, koju je talijanski poluslužbeni organ dobio masnim slovinom, kaže da Jugoslavija mirno gleda na dogadjaje u Skandinaviji i nema razloga da se boji, da bi joj zaraćene države htjele nametnuti državu, koje bi se kosiš s njenom neutralnošću.“

„U ostalom, nastavlja je u riječi do rječi spomenuta jugoslavenska ličnost, kad bi se takova eventualnost pojavila jugoslavenska vlada ne bi dozvolila ni da se posumija u njenе namjere. Smatramo sasvim nevjerojatnim, da jedna ili druga zaraćena strana ima nešto da nam zamjeri, jer smo uvjereni, da nismo dali nikakova povoda njihovom negodovanju. Nasi tradicionalni odnosi, politički, ekonomski i kulturni s Njemačkom ostaju nepromjenjeni. Isto tako ostaju nepromjenjeni i naši odnosi sa zapadnim silama. Mi nemamo namjere da mijenjamo ni jedne ni druge od tih odnosa.“

U nastavku svoje izjave visoka politička ličnost Jugoslavije izjavlja: je talijanskom novinaru, da je bila netočna višest prema kojoj su zapadne sile tržile od jugoslavenske vlade da smiju na površini svojih dosadanju izvaz u Njemačku. Isto tako u izjavi se demantira, da je ujemačka vlada zatražila od jugoslavenske vlade dozvolu za vršenje redarstvene službe na Dunavu.

„Ni jedan incident nije se dogodio niti će se dogoditi duž jugoslavenskih rječnih puteva — kaže se u izjavi, koja se dodaje i to, da je jugoslavenska vlada na vrijeme poduzeva mjeru, koje garantiraju plovđibu na Dunavu.“

„Po svemu što sam vam rekao, nastavlja se u izjavi, vi možete vidjeti da ma kako teški dogadjaji mogu nastupi-

„JADRANSKA STRAŽA“ ZA OSNIVANJE NAŠEG INSTITUTA U ITALIJI

Casopis „Jadranska Straža“ u Splitu registrirao je u svom poslijednjem broju (za april) osnivanje talijanskih instituta u Zagrebu i Beogradu. „Jadranska Straža“ pozdravila otvaranje ovih instituta „svim željom da oni budu radnički italijanskog međusobnog upoznavanja, kako bi se raspršile maglie, kole su do sada priječe da obzoreme medju našim državama bude ujvek kristalno bistro. Na to dodaje:

„Nek nam ovom prilikom bude dopušteno kao javnomučnu slasu s našegu primjera da zatražimo od naših vlasti da bi se stope pristupe našem jedan naš institut u Italiji koji će poraditi na teme da Talijani upoznađu nas i našu zemlju, jer je poznata činjenica da mi mnogo bolje poznamo talijansku kulturu nego li je to slučat s poznavanjem nas u

Italiji. U: kulturne odnose trebalo bi upoznati talijansko javno mišljenje osobito s etničkim pitanjem naše obale Jadrana, koje ima samo jedan odgovor da na našoj obali ima svega 4.500 Talijana, a sve ostale brojke da su izmišljene. Ova istina mora biti polazna tako da se uključi rada. Osim toga treba da se nagnuti, da i onda kad smo našači bili u kulturnom utjecaju talijanskom, da smo i onda ostali svoji, da smo sačuvali svoju dušu koja je progovorila iz djele naših umjetnika i učenjaka. Prema tome, trebalo bi ono naše da se tuje u Italiji da bi nestalo i posljednje zabilježe, pa i kod manje učenih Talijana, da bi među nama zavladalo ono nepovjerenje prijateljstvo i pravo kulturno zbilježenje u časnom međusobnom poštivanju, što jedino može da bude na obostranu koriste.“

ŠOLA ZA AVTOHTONSKO PREBIVALSTVO V ABESINIJI

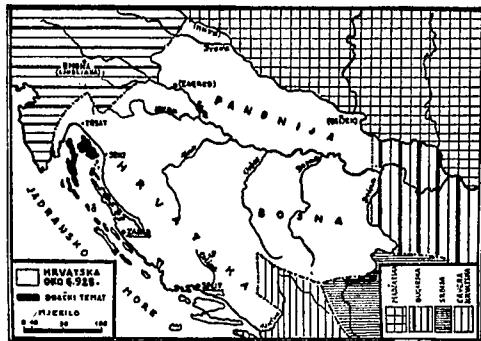
Po poročilih italijanskih listih je angloški Sudan in na Keniju. Po agencijah veće zauzimanje med domaćim prebivalstvom v Abesiniji za šole, ki imajo namen, da vzgajajo domačo mladino v bodoče voditelje, izučene v italijanskem duhu, udane sedanjemu režimu in propagatori ideje o moći, kulturi in nadmoći cesarskega Rima.

Taka šola obstaja tudi v Gimii za južno-zapadni del Abesinije. Ki meji na

venskega narodnega telesa. To dvoje je dalo novi slovenski književnosti svoj blistveni pečat.

Po njegovem uводu so sledila predavanja. Prvi je cital svoje objavljene neobjavljene pesme Oton Župančić, nato je Fr. S. Finžar prebral odломek iz romana. Pavel Golia je recitiral nekaj svojih pesmi, Anton Vodnik: ētital je svoje duhovne lirike, Bratko Krest pa odломek iz drame „Velika puntarjica“. Sledil mu je Edvard Kocbel z recitacijo svojih globokih pesmi. Končno se je pokazal na otru Igo Gruden, naš rojak ki je u prijetni domaćnosti cital nekaj svojih pesmi, največ iz zadnje zbirke „Dvanaestna ura“. Njegova lahko dojemljiva in pomembna poezija je zavzela srca poslušalcev.

O vseh sodelavcih tega večera so hrvatski listi prinesli obširna poročila. O Grudenu je napisal „Hrvatski dnevničnik“ te Rezek ton današnjih dñi in nase krvave stvarnosti se oglašuje iz lirike I. Grudna, avtora, pesniških zbirki „Narcise“, „Primorske pesme“ in „Dvanaestna ura“. Igo Gruden se nahaja med najboljšimi slovenskimi pesniki. Njegova razvojna pot gre od simbolizma do socialne satire, ki je posebno naglašena v njegovi zadnji zbirki „Dvanaestna ura“. V njegovi poeziji dominira močan občutki lepe kritike.

HRVATSKA U PROŠLOSTI I DANAS

Studentki fond Hrvatske akademiske

menze u Zagrebu izdaje malu jednu knjižicu pod tim naslovom, u kojoj je na 18 stranica oktaviformata ukrašeno pričajna povijest Hrvata od dana njihova dolaska u današnju postojbinu do danas. Knjižica ima i 11 karala iz kojih je razvidno, do kuda su se granice Hrvatske u razno doba prostirale.

VIJESTI IZ ORGANIZACIJA

IZ DRUŠTVA »ISTRÀ« U SLAVONSKOM BRODU

Slav. Brod. — Dana 8 o. m. u 8 sati jutro u crkvi ē o. Franjevaca Prosvjetno i potporno društvo »Istra« u Sl. Brodu odzrālo je zadušnice prigodom 10 godišnjice smrti pok. dr. Matka Laginje oca Istra i bana Hrvatskog.

Na molbu ovog društva Hrvatsko svećevacko društvo »Davor« izlilo je najpripravnije u susret, pa je sa svojim članovima sudjelovalo u pjevanju na zadušnicama.

Requiem obavio je ē o. gvardijan Leonardo Novaković na čemu mu društvo naijeplje zahvalnije.

I unatoč tome što je bio radni dan vrijeme bladnja s kisom, zadušnicama je prisustvovao lijepli broj Istrana rođito starijih ljudi postovočava nezaboravno, nam, Barbica Mate.

Vidjen je takoder lijepli broj prestatniku mjesnih hrvatskih društava iz ūega sljedi da rasi u gradjanstvu isteče usponene na svima nam dragog pokojnika, a na čemu im društvo natipljije zahvaljuje. A naročito hvala duguje Hrvatskom svećevackom društvu »Davor«, jer je svojim činom dalo svečaniji izgled zadušnicama.

*

OMLADINSKO DRUŠTVO »ISTRÀ« U SLAVONSKOM BRODU

odzrāt će članski sastanak u nedjelju 21. aprila 1940. godine u 3 sata poslije podne u društvenim prostorijama. Žirinska ulica 57, dvorište.

Pozivaju se članovi i članice da prisustvuju članskom sastanku u što većem broju. Članskom sastanku prisustvovat će i delegati radnog odbora iz Zagreba.

SESTANEK »TABORA« V KAMNIKU

Kamnik. — Društveni sestanek, kateri se je imel vršiti na Duplici dne 31. marca t. l. ko bo isti vršil drugo nedeljo to je 21. aprila t. l. ob 3 h pop. v restavraciji na Duplici. Članstvo je za tega časa medsebojno pozagira za polnostevnu udeležbo, z ozirom da se nam ne budi prilika na tem sestanku slišati (po doljem času) zopet našega tvoj dr. Branka Vrčena, ki nam bo podal poročilo in smernice o našem nadalinem skupnem delu.

Tovariši! Zavedate se svojih društvenih dolžnosti!

PREMIJERA BEVKOVE »PARTIJE SAHA« V LJUBLJANI

V torku dne 9. t. m. so v Ljubljani vprizorili premijero Bevkova komedije »Partija saha«. Ta komedija nam je že znana, saj so jo lansko leto vprizorili v Mariboru in druge. Značilno je, kako da ni bila najprej sprejeta v Ljubljani. Že takrat je vzbudila precejšnjo pozornost, saj na tem področju pride le od časa do časa kako novo delo. Komedija obravnavala tako imenovanii zakonski trikot: mož, ženo in »hišnega p. jatelja«, kot je to po navadi vsebina današnjih modernih komedij, posebno francoskih. Kritika je sprejela komedijo z dobrimi ocenami ter omenila, da na naše odre prihaja mnogo slabše komedije tugeja izvora in se plasirajo samo zaradi tega, ker so tuje, domačim delom pa je le težko priti na oder.

MATE DVORNIČIĆ:

ČAKAVŠTINA U KOZMOLOGIJI I HISTORIJI

ZAKLJUČAK

Rodjena sto je »Istra donijela, nije ustala nezupčena. Tokom izjavljene ove radnje u »Istri« dobio sam 4 značajne pisma (bez onih sa otoku Krku) — preko kojih ne smitim preti. Naš kompozitor Ivan Matetić-Ronjic poslao mi je na dar svoju i našu vrijeđu Istarsko-primorsku pjesmačku, a na prvom listu napisao: »Mateju Dvorničiću na dar, a mi ga glodi onde kade me najviše boles. Malo riječi, puno receno. Tu posvetu godini i članku dolazi mi da zaplačam. Matetićev pjesnički folklor nego ona ima pretežje, koje obični čovjek neće opaziti. Treba za to poznavati Matetića, nesamo kao mužičaru već i kao pisca punu jedre satire, punu opažanja lakušu se rijetko nadje.«

Predanom stoji njegova dva članka oistvoren u suslaskim »Primorskim Novinama« i to jedan od 10. XII. 1936., a drugi u božićnom broju istih »Primorskih novina« iz 1936. Iz tih člankova slijedi nedvojno, da je »Pjesnička složena prema motivima naše čakavске muzike, te da joj je tendencija da ovo stara naša glazba čezuvjeljno udje u škole u našim krajevinama kakve bi mladi naravšt mogao ponovno dobiti kontakt sa starim generacijama, koje stote blizu životnog smrta,«

Odgovorni urednik: ERNEST RADETIĆ. »Istra« izlazi svakog tječnja u četvrtak. — Broj čekovnog računa 36789. — Preplaata za cijelu godinu 48 D. za pola godine 24 D. za inozemstvo dvostruko, za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku. — Tisk: Jugoslavenska Štampa d. d. Zagreb, Masarykova ul. 28a. — Za tiskarju odgovara: Rudolf Polanović.

Vijesti iz domovine

POKLONITEV NAŠE EMIGRACIJE DR. GUSTAVU GREGORINU

Na predevezjer njebove osmendesetletnice, 9. aprila, so se poklonila ljubljanska emigrantna društva gosp. dr. Gustavu Gregorinu. Kralju po osnini so se zbrali pred njegovim stanovanjem na Bleiweisovi ceste v Ljubljani pevci in pevke društva »Tabor« in zo zapeli pod vodstvom gospoda Gučku nekaj priložnostnih pesmi. Medtem pa so šli po en zastopnik vsakega društva, in sicer delavskoga in podporne društva »Tabor«, društva »Soca-Matična«, ačka-lemskega društva »Dobrodob«, Primorskoga akademskoga starčevstva in Kluba Primork v njegovo stanovanje. Južanji jih je prejel v postelji, kajti malo prej se je na poti v Beograd in nazaj napokal bolezni. V meni omenjenih društvev in zveznega vodstva je inel dr. Lavo Cermej način kratek govor, v katerem je pou-

daril njegove zasluge za naš narod na Primorskem pred vojno na terenu in med vojno kot člana Jugoslovenskega odbora v tujini. Nato so odpolzani društva izročili sopek ečtelje in umetniško diplomo. Diploma je delo našega rojaka akad. slikarja Saša Santli in predstavlja tržaško okoliščano v narodni noši, ki mu poklanjam vence. V ozadju je videti v medilih obrisih tržaških zali. Na levi krasi sliko tržaškega društva »Tabor«, društva »Soca-Matična«, ačka-lemskega društva »Dobrodob«, Primorskoga akademskoga starčevstva in Kluba Primork v njegovo stanovanje. Južanji jih je prejel v postelji, kajti malo prej se je na poti v Beograd in nazaj napokal bolezni. V meni omenjenih društvev in zveznega vodstva je inel dr. Lavo Cermej način kratek govor, v katerem je pou-

»V dolgi svoji živiljski poti delal sem v službi naroda, le kar sem moral in kolikor sem mogel — nih vec.«

PRVI NASTOP NASE ROJAKINJE

V petek dne 12 aprila t. l. je v ljubljanski operi debutirala v naslovni vlogi Donizettijeve operе »Lucia di Lamermoor« naša rojakinja Sonja Ivančičeva. Opera sama je privabila občinstvo, ki je napoholj vse prostore, debutantka pa se je po prvi slike kmalu znašla v nekoliko otrešla tremi, ki jo je v zacetku zelo ovirala. Njen glas kot igrajeva je pogaloma spraščen in v predznamenje dejanju je Lucia osvojila vse poslušalce, ki so jo navdušeno »škal. Po vsemku dejanju pa je bila naravnost zasuta s škopki rož. Njen prvi nastop je žel vsestransko priznanje in zgleda, da bo ljubljanska opera dobila novo kolorturko.***

•HRVATSKI DNEVNÍK• O JUBILEJU J. LOVRENČIĆA

Ob podeli 50-letnica življenja našega rojaka dr. Jože Lovrenčića je prinesel zagrebški »Hrvatski dnevnik« kratek živilje-napis in popis njegovih del.

IZ UPRAVE

Miloš Marić — Zagreb — Vaša pre-plata podmlrena je do 1. VII. 1940.

SMRT ARSENA WENZELIDESA

U Zagrebu je umro u nedjelju, 14. IV. plodni i zasluzni hrvatski književni kritičar i publicist. Arsen Wenzelides. Pokojni Wenzelides je obavio niz književnih studija i prikaza različnih časopisa i novinama, a posebno je izdavan knjigu »Književni studiji i monografiji o Ivo Vojnoviću. U rukopisu je mediju ostalim ostavio dva romana. Jedan, »Na die lu o b o n o v e«, tretira učinkinu na Primorju, a drugi je »Učak na nečak« (po gori Učak) u kome je opisan jedan mladič, tudinskog podrijetla, sa vremenom postaje hrvatski novinar i književnik. Te radi za narodni ideju i učinkovitosti. Wenzelides je suručajno i u stranini časopisima, na francuskim i talijanskim jezicima. Poslednji 11 godina života je proživio je potpuno slijepe, ali je unatoč tome do smrti ostao aktivan. Wenzelides je rođen godine 1883 na Hvaru.

TATVINA ZELEZA

Trnovo pri Il. Bistrici, aprila 1940. (**) Tatvina železa so v Italiji kot tudi drugimi državah že na dnevnem redu, vendar da zdaj ni bilo slišati o tem, da bi kineton kradli poljsko orodje. Prejšnji teden pa je nekdo odpeljal posestniku Antunu Boštančiću iz bližnjih Suriči cel plug. Šele nekaj dni po tatvini so ukrajeni plug izkazniki nekeje v bližini Trnovega, kjer ga je bil tist plustil najbrže v strahu, da bi bil izsleden. Posestnik Boštančić pa je bil s tatvino pluga le prizadel, ker mu je plug znamenal ravno zdaj. Ko je čas oranja, Ce ne nastopijo kakšne spremembe na bolje, bodo morali naši kmetje skrbno paziti na poljsko orodje.***

ZANEMARJENI KRAS

Za prihodnjo turistično sezono se v Trstu dobro pripravljajo. Pribrišo so za tržaško pokrajino natečaj za najboljše urejene gostilne v restavracijah, s čimer milijon povzdržniti gostilniške obrate. Razpisanih je v zvezi s tem natečajem veliko število dragocenih nagrad. To jim je dalo povoda, da bi tudi poboljšali prilike na Krasu, ki je bil doslej zanemaren in se je zdel tržaškim izletnikom in turistom od rok in jih ni v dovoljni meri privukel, čeprav ima Kras vendarje svoje privlačnosti, nasi bo vino (teran) ali druge kuharške v ostale specialitet. Tržačani niso izkoristili Krasa za počitnice. Čestilj je Kras takoreč pred hišo. La Općine so privilekle in še privlačile tržaške izletnike, toda dalje od Općin gre malobro. Da vlada zanemarjenost v tem popisu, je treba to pripisati dejstvu, da ni na Krasu večjega števila dobrih hotelov in restavracij v dansnem turističnem oziru, da niso ljudem znane kraske specialitet. Oster izgled pokrajine je tudi nekaj pripomogel, da Tržačani gredo drugam, vendar pa je Kras originalen in marsičen. Za povzdržno gostinstva na tržaškem Krasu so razpisani natečaj s tremi nagradami in 3.000, 1.500 in 1.000 hr za tipičen kraski lokal, ki bo imel vse karakteristike Krasa in zadovoljil zahteve razvajenega turista, vendar pa obdržal vse kraske karakteristike od arhitekture do kulturnih dobrot.

ŠIRITE „ISTRU“

kuliklo je čakavština jaka i kako je duboko pridroži u vas naš život.« Naš istrski čakavski pjesnik Tončić iz Beograda mi salje pismo, koje počitma: »sa najvećim interesovanjem čitan Vashe stvari u »Istru« — o našoj dinov, presečenoj čakavštini. Jedno budite uvjereni, da sam Vanu od srca zahvalan za Vashe publikacije jer razodjavljaju potpunost i moje misljenje i osjećanje Prilažeći Vanu jednu od zadnjih svojih »pesmitic u našoj dinov, muzičalnoj kastavskoj čakavštini: Pitale me i tudi vješti me, da je fotografija na same namerno objavljena. Odatile dalle protiste da Francuska s ličnosti svoga predsjednika ministarskoga vijeća nastoji da onosposobi Italiju zajedno s Njemačkom. Reynaud je tako otkrio svoje karte, a i mi čemo sada naše: prije stacionitog vremena u Rimu je nekoliko specijalnih radnika dodalo monumentalnoj tabli fašističkih uspješne pripojenje Albanije novom talijanskom carstvu. Sigurno je, da će ti specijalni radnici još imati da rade na toj tabli koja treba u korist Italije još upotpuniti.«

Rino Alessi u uvodnom članku (»Piccolo« od 29. III.) protestira je protiv onakvog uređenja Evrope, kao što ga predviđa spomenuta karta, jer bi Italija u tom slučaju bila svedena na Italiju od 1866. godine.

NAŠI POKOJNIKI

† MSGR. ANTON BERLOT

Gorica aprila 1940. — Dne 15. t. m. je nemadoma umrl monsinior Anton Berlot. Pokojnik je bio goritski stolni kanonik in načrtni slovenski duhovnik v Julijiski Krajini. Bil je vzoren narodni delavec, posebno v zadnjih desetletjih in predsednik Številnih naših kulturnih organizacij. Kako je bil pokončni priljubljen in spoštovan, le pokazal njegov bogat. Gorican je okoliščan bodo imeli pok. Antonu Berlotu vedno v spominu. Naš mu bo lahka goritska zemlja! *

Na Premiu pri Ilirske Bistrici je umrl pretečen teden posestnik Janez Fatur, na domače Švicač, v starosti 75 let. Za njim žaluje šest odraslih otrok in žena. Naj počiva v miru. prizadetim naše sožalje! ***

V Postojni je nemadoma umrl v starosti 58. let Franoj Kutin, trgovec in poslovnik. Sožalje! *

V Ljubljani je po dolgi in mučni bolezni umrl v 64. letu starosti naša rojakinja Kante Rozina, rojena Gruntar, po rodru iz Šmarje na Krasu. Pokojna je bila vdova po pred leti umrlem Šolskem nadzorniku M. Kanteju; bila je blaga gospa in splošno priljubljena. Pokonali so jo na ljubljanskem pokopališču v nedeljo, dne 14. t. m. ob obilni udeležbi. Za njo žaluje hčerka Olga poročena Wršič ter sinova Danilo in Vladimir. Na počiva v miru, težko prizadeti družini naše sožalje! ***

DVA TALIJANSKA KOMENTARA NA RACUN REYNAUDA

Od komentara šta ih donijela Italijanska štampa o geografski karti buduće Evrope, objavljenoj v »Illustration« vemo su započeni komentari direktora trščanskog lista »Il Piccolo« i primjedbe »Popola d'Italia« (Milano).

† Popola d'Italia's vez:

•Treba da preciziramo ovu veliku nemotrost s geografskom kartom, pred kojom je Reynaud, tadašnji ministar finansija, a danas predsjednik francuskog ministarskog vijeća dopustio da ga zajedno sa Sumner Wellesom snimili obrazljivo vlaštenog fotografom. Stot se na direktno tiče i pored toga što ta geografska karta prikazuje nešto osakanou Italiju, treba primjetiti, da se u Francuskoj ne može objaviti nijedna fotografija, a da se ona prethodno ne pokaze cenzuri koja kontrolira i zapljuje stvari, što dokazuje, da je fotografija ne samo namjerno učinjena, već i namjerno objavljena. Odatile dalle protiste da Francuska s ličnosti svoga predsjednika ministarskoga vijeća nastoji da onosposobi Italiju zajedno s Njemačkom. Reynaud je tako otkrio svoje karte, a i mi čemo sada naše: prije stacionitog vremena u Rimu je nekoliko specijalnih radnika dodalo monumentalnoj tabli fašističkih uspješne pripojenje Albanije novom talijanskom carstvu. Sigurno je, da će ti specijalni radnici još imati da rade na toj tabli koja treba u korist Italije još upotpuniti.«

Rino Alessi u uvodnom članku (»Piccolo« od 29. III.) protestira je protiv onakvog uređenja Evrope, kao što ga predviđa spomenuta karta, jer bi Italija u tom slučaju bila svedena na Italiju od 1866. godine.

Mata i dra Dinka Trinajstić, koji pop Ivo sada žive v Vrbniku. Uz ove radosne izjavé moram zavrniti sa jednom posvojenoznom. »Istra« od 14. marta 1940. br. 11. donaša u momu podlošku, da mi je historijski pismos o osnivanju ili zdanju Dubrovnika 612. n., pjeva Miklo Butković ribar iz Vrbnika (»Lvezlo divočka z kamena vodice id.«) Faktično je to tako bilo tok sto me je nje pjevao v Vrbniku odake smo obojen ngego n. 1915. v Rovinju u Istri u zatoru okružnog suda. S nama je bio i Ivo Aničić, (sadanji sreski poglavlar nege v Dalmaciji), kapelan Dedić iz Dubrovnika i Ivo Žih apotekar iz Krka tražil: Spominjem se Miklo Butkovića koj tada jaka i intelligentne (versto je neka 3-4 razreda gimnazije, a brat je popa Ivo Butković profesora bogoslovije v Splitu i nekadanev upravitelja sekcije otocenorskog zavoda v Rimu), ali nje hito nego da radi na gospodarstvu i ribari. I on je bio kao i mi austriji, veleždajnici. Po Rovinju određen je u Wagru zatim v Gelersdorf, a onda kudi i kako tijem juuter iz svoje vlastite kuće v grob Ponorno jedna Matetićeva sopila, ili ako ne sopila, a svakako pisak manje.

I malo pomalo nesjaje revolucionare budulsko-istrarske generacije, koja je medju najstarije članove ubrajala staroga pokončnog Jarka Oršića iz Vrbnika našeg istrarskog Pašića s dugom bijelom bradom te Don Luku Kiro.

Nestaje nas Vrbnčani bi rekli: pomenitvaju se jedan po jedeni... .

Crikvenica.

MATE DVORNICIC

Odgovorni urednik: ERNEST RADETIĆ. Kraljica ul. 12. — Vlasnik i Izdavač: Savez jugoslovenskih udruženja. Masarykova ul. 28a. II. — Broj telefona 67-80. — Broj čekovnog računa 36789. — Preplaata za cijelu godinu 48 D. za pola godine 24 D. za inozemstvo dvostruko, za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku. — Tisk: Jugoslavenska Štampa d. d. Zagreb, Masarykova ul. 28a. — Za tiskarju odgovara: Rudolf Polanović. Ilica br. 131. — Rukopisi se ne vraćaju.